

PROF. Dr. C.A. van PEURSEN TE GAST BIJ HET
CE.CO.WE.

In het raam van het Belgisch-Nederlands cultureel akkoord en op uitnodiging van het Centrum voor Communicatiewetenschappen hield de bekende Nederlandse wijsgeer, Prof. Dr. C.A. van Peursen, op 27 en 28 oktober een drietal lezingen rond het thema "Informatie".

I. Drie thema's stoffeerden van Peursen's eerste betoog :

- Informatie
- Techniek van de massamedia
- Maatschappelijke verantwoordelijkheid.

In zijn explicietie van het verband tussen deze drie items vertrekt de spreker van de fundamentele tegenstelling van : enerzijds : INFORMATIE : ontstaat uit het ordenen van diverse elementen

anderzijds: NOICE : doorkruist, verminkt of vervalst de informatie.

Beide verschijnselen doen zich voor op drie niveau's :

- . de lege structuren, het kanaal (vb. telefoonet)
- . de gevulde " (vb. het leerproces)
- . het relatie-element : het effect op de ontvanger of gebruiker.

Precies op dit laatste niveau behandelt Van Peursen de problemen die samenhangen met de technische mogelijkheden in de massamedia. Zij hebben inderdaad 'n positief en 'n negatief effect. Doordat deze ons in staat stellen meer informatie te ontvangen stelt zich het probleem van de overspoeling, het "verlies van privacy". Maar de tweede technische revolutie maakt het ons mogelijk deze enorme hoeveelheid informatie te selekteren en te verwerken.

In verband met het eventuele "verlies van privacy" stelt van Peursen dan 't probleem van de maatschappelijke verantwoordelijkheid. Hij stelt dat niet de techniek ons gedrag mag bepalen, maar wel omgekeerd. Ondermeer hiervoor is een wisselwerking tussen techniek, beleid (= beheersing van de techniek door de mens) en ethiek onontbeerlijk, wil men ontsnappen aan een overheersing van de technokratie.

II. In de tweede voordracht belichtte van Peursen de verhouding tussen het formele logische denken en de werkelijkheid, met als schakelbegrip de informatie. Om die verhouding duidelijk te maken citeert hij Wittgenstein's onderscheid tussen "Sinn" en "Bedeutung". Het eerste beduidt dat men zich louter met het formele bezighoudt, los van elke inhoudelijke bekommernis. Bedeutung daarentegen wijst op een daadwerkelijke verwijzing naar de werkelijkheid.

Logika nu doet enkel uitspraken in de eerste betekenis : zij is een "journalistische" discipline maar, zo gaat de spreker verder "indien zij naar de werkelijkheid toegetrokken wordt biedt zij ons verrassende taal, wordt zij informatie".

vb. : meetlat (logika) gehouden tegen persoon
A en persoon B (werkelijkheid) zegt ons dat A
10 cm. groter is dan B (= informatie).

De centrale vraag is nu : hoe is het mogelijk dat men een louter formeel georiënteerde discipline kan passen op de werkelijkheid ? Past onze logika soms op de werkelijkheid omdat deze zelf logisch is . (vb. moleculestructuur DNA) ?

Anderzijds zit wat in ons denken aanwezig is, toch ook in de werkelijkheid. Formele schematismen kunnen op diverse realiteiten "toegepast" worden.

Als derde mogelijkheid zouden logika en werkelijkheid twee grensgevallen zijn (vb. : p of niet) waarbij de oudere logika op haar beurt grensgeval van de nieuwere logika wordt.

In deze complexe problematiek neemt van Peursen volgend standpunt in :

Logika is niet louter formeel. Het is een genuanceerde logika die je tegen de werkelijkheid houdt, dus is ze instrumenteel of : "De telefoonlijnen van de logika moeten gevuld worden met verrassende taal". Maar in haar instrumenteel zijn moet ze zich voortdurend aanpassen aan de zich steeds wijzigende werkelijkheid.

III. Tijdens zijn derde voordracht (Informatie en feiten) belichtte spreker tenslotte het onderscheid tussen informatie en entropie enerzijds en tussen signaal-teken en symbool anderzijds. Prof. van Peursen ontleedde ook het klassieke drieluik pragmatiek (ethiek), semantiek en syntaxis.

In de pragmatiek staat vooral het waardebegrip centraal: feit en structuur zijn ondergeschikt aan de waarde. In de semantiek zijn de waarde en de structuur ondergeschikt aan het feit, terwijl in de syntaxis de waarde en het feit ondergeschikt zijn aan de structuur.

Deze begrippen zijn wel te onderscheiden maar niet altijd gemakkelijk te scheiden : de feiten bvb. hangen wel ergens samen met de waarden en de structuren. Dit is een van de fundamentele problemen waarmee de wetenschapsleer heeft af te rekenen.

De studie van de massamedia lag tot op heden vooral op het pragmatische vlak : Wat betekenen zij voor de gebruiker (leefwereld).

G. GERITS

P. HOUBEN